

KRONIKK

Bevar det gamle sykehuset og modernismebyen Kristiansand

Vi leser med stor undring at Kristiansand kommune igjen vurderer å la utbyggere ødelegge et byggverk av stor arkitektonisk verdi.

Det gamle sykehuset i Tordenskjoldsgate er et viktig modernistisk signalbygg som bør bevares for ettertiden av estetiske, historiske, og klimamessige grunner.

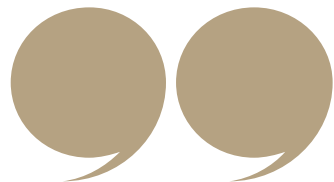
La oss diskutere estetikken først. Kanskje er vi for nære modernismen i tid til å verdsette retningens estetiske kvaliteter? Den tragiske rivningen av Y-blokka i Oslo vitner om det. Betongarkitektur blir av mange i dag oppfattet som grå, falmet og lite oppdatert. Men man trenger ikke å gå lengre tilbake enn til etterkrigstiden, for at Posebyen ble beskrevet med lignende ord. Estetiske vurderinger er ikke låst i tid og rom, og vi håper derfor at flere vil få øynene opp for kvalitetene til sykehuset. Spesielt er bygningens bølgede form særegen og fremtredende. Den elegante krumningen med vindusbånd, møter det tilliggende bygningsvolumet på en nøye tilpasset måte. Rutenettet av vinduer, i ulike størrelser, skaper et vakkert spill over fasadene. Et tårn med gnistrende kobberplater kroner og samler bygningen. Og bruken av betong er rendyrket og helt uten dekor. Materialet i seg selv pryder bygget elegant.

La oss nå vende blikket mot historien. Sykehuset er tegnet av Norges mest progressive sykehusarkitekt, Ole Øvergaard (1893-1972), og regnes som Kristiansands første modernistiske bygg. I sin samtid var Øvergaards sykehus et radikalt bygg, med løsninger hentet fra de ferskeske nyvinningene innen vitenskapen. Her sto funksjonalismens rasjonelle holdning i forsetet. Vektlegging av teknologiske og psykologiske fasiliteter skulle skape tilpassede omgivelser for menneskets kropp og psyke. Dette var nytt, og menneskene omkring ønsket denne nye tidens saklighet velkommen.

Sykepleier Anny sa ved åpningen av sykehuset at «... det nye store sykehuset vi har fått i Kristiansand [...] er Europas fineste sykehus ...». Og Fædrelandsvennen skrev «En rekke interesserte kvinner og menn uttaler sin begeistring over det tiltak byen her har maktet å gjennomføre». På midten av 1950-tallet ble bygningen utvidet til den formen vi i dag kjenner. Bygningen ble tillagt nye fløyer og gikk fra fire til syv etasjer.

Sykehuset var et av Kristiansands første moderne byggverk. Den funksjonalistiske utformingen gjorde bygningen til et foregangsprosjekt, som vitnet om tidens ambisjoner innen medisin, økonomi, teknologi og arkitektur, skriver kronikkforfatterne. FOTO: KJARTAN BJELLAND

Når man derfor har bygget i betong, kan vern nærmest ansees som obligatorisk.

Sykehuset var et av Kristiansands første moderne byggverk. Den funksjonalistiske utformingen gjorde bygningen til et foregangsprosjekt, som vitnet om tidens ambisjoner innen medisin, økonomi, teknologi og arkitektur. Dette må også sees i sammenheng med andre bygninger fra samme

periode i Kristiansand. Gode eksempler er Thilo Schoders Solbygg og rekkehus i Oddernesveien; Korsmo og Aaslands kornsilo og disponentvilla på Grim; Vilhelm Reinhardtts Sparebanken Sørs hovedbygg på Torvet og villabebyggelse i Baneheiveien; Gabriel Tallaksens «slottet» og Frøylandsgården i Markens; samt Ragnar Dags murvilla i Ryttergangen og aldershjem i Elvegata. Etter krigen fortsatte Kristiansands vekst, og ytterligere bebyggelse i modernistisk stil ble oppført. Summen av disse fremtidsrettede prosjektene gjør Kristiansand til en unik *modernismeby*, som trenger nennsom bevaring.

Videre til vårt siste argument: klimahensynet. Kristiansand kommune har en ambisjon om å kutte 80 prosent av sine utslipp innen 2030, og det burde gi tydelige føringer for hva man kan gjøre med

eksisterende bebyggelse og kulturarv. I 2020 kom Riksantikvaren med rapporten «Grønt er ikke bare en farge: Bærekraftige bygninger eksisterer allerede», hvor de slår fast at den mest klimavennlige løsningen er å ombruke og restaurere eksisterende bebyggelse. I lys av dette er argumentene om å rive det gamle sykehuset bygget på foreldet kunnskap.

Tidligere var svaret på klimavennlige hus, nye energieffektive boliger. Men i dag er løsningen mer kompleks. Selv om energieffektive passivhus har et lavt bruksmessig utslipp, har de et høyt produksjonsutslipp, som sjelden tas med i regnskapet. Det samme gjelder også for det gamle sykehuset. Betong er et av de verste materialene en kan produsere, på den annen side har betongbygg en holdbarhet på flere hundre år. Når man derfor har bygget i betong, kan vern nærmest ansees

som obligatorisk. Ved en riving av det gamle sykehuset, vil det være naturlig å inkludere bygningen i klimaregnskapet til de planlagte nye bygningene i kvartal 7I. På denne måten vil ikke bygningene bli klimavennlige på mangfoldige tiår. Dette er tid vi ikke har til rådighet.

Med hensyn til lokalhistorien og klimaet, er bevaring av det gamle sykehuset den mest forsvarlige løsningen. La det gamle sykehuset igjen bli et foregangsprosjekt, og ikke et offer for en feilslått klima- og vernepolitikk. Og la modernismens arkitektur få leve videre som en viktig del av Kristiansands identitet som modernismeby.

MARKUS SANNES, masterstudent i historie UiA, og styremedlem i Fortidsminneforeningen Kristiansand
FRIDA FORSGREN, førsteamanuensis i kunsthistorie, UiA, og leder for forskningsgruppa Modernism(s)